

जगातील कोरोना आणि मेक्सिकोतील स्त्रिया

चन्द्रशेखर पुरन्दरे

कोरोना व्हायरस

याचा फैलाव जगभर चालू आहे. १९९ देशात विकार पोचला आहे. आजवर सत्तावीस हजाराहून अधिक लोक मृत्यू पावले आहेत तर सहा लाखाच्या आसपास बाधित आहेत. दोन्ही आकडे दिवसागणिक वाढत आहेत.

देशवार धोरण निराळे असले तरी बहुतेक देशांनी नागरिकांनी घरीच थांबावे अशा सूचना दिल्या आहेत. याबाबत लोकशाहीत चीनसारखी सक्ती करणे शक्य नसते [मागील अंकातील लेख]. पण लोकांनी न ऐकल्यास विकार नियंत्रणात आणण्यासाठी तशी सक्ती करावी लागेल असा इशारा आता देण्यात येत आहे. इटलीमध्ये आजवर नऊ हजाराहून जास्त तर स्पेनमध्ये पाच हजाराहून जास्त [चीनमध्ये तीन-साडेतीन हजार]. म्हणजे आता विकाराचे केंद्र चीनऐवजी युरोप आहे. इटलीमध्ये रोजच्या शेकड्यात वाढणाऱ्या विकारग्रस्तांच्या संख्येमुळे आरोग्यसेवा कोसळण्याच्या बेतात आहे. किती जणांना हॉस्पिटलमध्ये येऊ द्यायचे व किती जणांना प्रवेश नाकारून मृत्युमुखी पाठवायचे या कठीण निर्णयाने वैद्यकीय व्यवसायाचे मनोधैर्य खालावत आहे. ही परिस्थिती नजीकच्या भविष्यात म्हणजे येत्या काही आठवड्यात युरोपमधील इतर राष्ट्रात किंवा अमेरिकेत येऊ शकते. इटलीने चीनसारखा सगळा देश थांबवला. युरोप त्याच मार्गे जाण्याची शक्यता आहे. युरोपमधील बहुतेक देश ठप्प झाले आहेत. लोकांची आवकजावक, व्यवसाय, देशांतर्गत व देशाबाहेर प्रवास बंद करण्यात आले आहेत. आवश्यक वस्तूंचे घरगुती साठे वाढवणे हा अशा आणीबाणीचा पहिला परिणाम असतो. ते दिसून येत आहे.

लोकांनी घरी बसून काम करावे याची चीनने सक्ती केली पण त्याबरोबरच त्यांच्या कर्मचाऱ्यांनी तसे करावे यासाठी कंपन्यांना अनुदानही दिले. ही पर्यायी व्यवस्था कोणते देश करू शकतील ते आज सांगता येत नाही.

अमेरिकेने संसर्ग गांभीर्याने घेतला नाही. चीनला व्हायरसची पूर्वसूचना नव्हती, अमेरिकेला पुरेशी होती. सुरुवातीलाच जर लोकांना जागृत केले तर संसर्ग आटोक्यात येऊ शकतो, मग आरोग्य सेवेवरचा ताण कमी होऊ शकतो व अनेक जीव वाचू शकतात हे चीनने केलेल्या चुकीवरून कळायला पाहिजे होते. पण अमेरिकेने यातून धडा न घेतल्याने तेथे आज एक लाखाहून अधिक बाधित आहेत व दीड हजाराहून जास्त मृत्यू होऊ शकतात. तेथे व्यवस्थात्मक कारणेही आहेत. एकातर अतिशय महागडी आरोग्य सेवा, चाचण्या करणारी दोषी व अक्षम यंत्रे, आरोग्य सेवेकडे सरकारचे दुर्लक्ष-त्यामुळे कमी झालेली आर्थिक तरतूद, इत्यादी. 'महासत्ते'ला लोकांच्या आरोग्याची पर्वा नाही या चीनच्या टीकेत तथ्य आहे.

चीनमध्ये विकार सुरू झाला पण आता तेथील परिस्थिती आटोक्यात आहे असा सरकारचा दावा आहे. शेअर बाजार हे अशा आपत्तीचा एक महत्त्वाचा निर्देशक असतो. तो सावरला तर सरकारी दाव्यात तथ्य असेल. तो सावरण्याची सुरुवात चीनमध्ये झाली आहे. इतरत्र ही वेळ यायला बराच काळ जाईल. शिवाय चीनी अर्थव्यवस्थाही जगावर अवलंबून आहे. आज त्यांचे कारखाने परत सुरू होत असले तरी त्यांची आयात-निर्यात जगावर विशेषतः त्यांच्या जर्मनी, द. कोरियात असलेल्या कारखान्यांच्या उत्पादनावर अवलंबून आहे. तंत्रज्ञान, यंत्रांचा, सुट्या भागांचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार थांबला आहे. त्याचे परिणाम नजीकच्या भविष्यात दिसतील. जी गोष्ट आज व्यापाराबाबत चीनची तीच उद्या उर्वरित देशांची.

या साथीचा दुर्लक्षित दुष्परिणाम म्हणजे सुमारे शंभर कोटी मुलांचे शिक्षण अनिश्चित काळासाठी खंडित झाले आहे. असे विकार पसरवण्यात मुलांचा सहभाग अगदी कमी असतो पण खबरदारी म्हणून सरकारे हा निर्णय घेतात.

मेक्सिको

स्त्रियांविरुद्ध होणाऱ्या हिंसाचारामागे अनेक परस्परसंलग्न घटक असतात. माणसात अजूनही आदिम पाशवी वृत्ती शाबूत असावी. तिला ऐतिहासिक कालक्रमात पुरुषप्रधान संस्कृतीची मान्यता लाभली असे म्हणता येऊ शकेल. या वृत्ती-संस्कृतीचे आविष्कार स्त्रीवरील अत्याचारात व त्याकडील दुर्लक्षात दिसतात. हिंसेची सुरुवात घरात स्त्रीवरील हिंसेत, प्रसंगी खुनात झाली तरी या घटनेची नोंद करण्यास नकार देणारी किंवा विलंब करणारी पोलीस यंत्रणा, राजकारण्यांची बुरसटलेली मनोवृत्ती, न्यायव्यवस्थेच्या प्राधान्यक्रमात या घटना नसणे वगैरे. या संस्थांची जी असंवेदना घरगुती हिंसाचाराबाबत, तीच सार्वजनिक अत्याचाराबाबत असते. आपल्याकडे ही परंपरा चालू आहे व अधिकाधिक तीव्र व क्रूर होत आहे. दिल्लीत निर्भया ते हिंगणघाटमध्ये अंकिता पिसुदेपर्यंत अखंड घटनाक्रम.

मेक्सिको देशात हीच परिस्थिती आहे. तेथे गेल्या दोन वर्षांत सुमारे ८,००० स्त्रियांचे खून झाले. म्हणजे रोजी दहा खून तेथे होतात. बहुतेक नवऱ्याने किंवा जवळच्या नातलगाने केलेले असतात. [मध्यंतरी बी.बी.सी.ने एका random दिवशी - एक ऑक्टोबर २०१८ ला जगाचा आढावा घेतला होता. त्या एका दिवशी जगात ४७ स्त्रियांची हत्या झाली होती.] याखेरीज सार्वजनिक ठिकाणी छेडछाड, कामावरचा लैंगिक छळ निराळाच. त्याची आपल्याकडच्यासारखीच नोंदही नसते. याविरुद्ध सरकार निष्क्रिय असल्याने सामाजिक असंतोष खदखदत आहे.

‘आता पुरे’ या भूमिकेतून तेथील महिलांनी ८ मार्चला देशभर मोठे मोर्चे काढले. तो आंतरराष्ट्रीय महिला दिवस. अभिनव निषेध म्हणजे ९ मार्चला संपूर्ण देशातील बहुतेक महिला घराबाहेर पडल्या नाहीत. आम्ही कामावर जायला नकार दिला तर अर्थव्यवस्थेवर किती परिणाम होतो हे कळले तर त्या कृतीने तरी सरकार जागे व्हावे असा त्यांचा पवित्रा. ‘नाहीतरी व्यवस्थेला आम्ही अदृश्य झालो तर फिकीर नाही, तर आम्ही स्वतःहून एक दिवसासाठी अदृश्य होतो.’ [एका अंदाजानुसार जर सगळ्या स्त्रिया संपावर गेल्या तर अर्थव्यवस्थेत १.३७ बिलियन डॉलर्सने घट होईल]. नक्की किती स्त्रिया घरी राहिल्या

हे माहित नाही. पण मेक्सिको सिटी या राजधानीतच दीड लाख महिला नगरपालिकेच्या सेवेत आहेत. त्या कामावर आल्या नाहीत. कारखाने, शाळा, कॉलेजेस, दुकाने येथे महिला गैरहजर होत्या. काही वृत्तपत्रांनी एरवी जेथे महिला पत्रकार लेख लिहीत, ती जागा कोरी सोडली. ज्या देशात स्त्रियांवर अतिशय निर्घृण अत्याचार होऊनही दखल घेतली जात नाही, त्या देशात राहणे अशक्य आहे, असे स्त्रीवादी कार्यकर्त्यांचे ठाम मत आहे. [यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते!] ‘एक दिवस आमच्याशिवाय’ अशी निषेधकांची घोषणा होती.

त्यातही वर्गभेद नोंदण्यासारखा आहे. अगदी तळागाळातील महिलांना रोजीरोटीची भ्रांत असल्याने त्या इच्छा असूनही या निषेधात सामील होऊ शकल्या नाहीत. हा प्रकार जगभर विविध जन-आंदोलनांमध्ये आढळतो. त्यामुळे त्याच्यावर विचार व्हायला हवा. मुळात रस्त्यावर येण्याचीही किंमत असते. त्यासाठी आधीच अनिश्चित असणारे हातचे काम त्या दिवसासाठी सोडायला लागते, प्रवास करायला लागतो, मुलांच्या देखभालीची व्यवस्था करायला लागते, इत्यादी. निषेधाचे ध्येय मंजूर असले तरी ही किंमत सगळ्यात खालच्या थराला परवडण्यासारखी नसते. म्हणजे आंदोलन तृणमूलाचे आहे असा दावा असला तरी ते कितपत प्रातिनिधिक असते? उदा. जुअनिता हर्नांदेझ ही भाज्या विकणारी मेक्सिको सिटीमधील विधवा. तिचा नवरा तिला मारहाण करत असे. एकदा तर अशा मारहाणीने तिचे अनेक दात पडले. तो गेल्यानंतर त्या अत्याचारातून सुटका झाली याबद्दल ती सुस्कारा टाकते. पण आता एक दिवसही ती काम चुकवू शकत नाही कारण तिला चार मुलांचा प्रतिपाळ करायचा आहे. ज्या हिंसाचाराविरुद्ध तिला निषेध करणे अगत्याचे वाटते, तो निषेध तिला या मार्गे शक्य नाही, हा मुद्दा.

आजवरच्या एकतर्फी पुरुषी हिंसक प्रवाहाचा अपेक्षित परिणाम म्हणजे या चळवळीतील काही घटक आता हिंसक होत आहेत. ‘आम्ही तोडफोड केल्याखेरीज सरकार आमच्याकडे लक्ष देणार नाही’ या दुर्दैवी निष्कर्षापर्यंत काहीजणी आल्या आहेत. सार्वजनिक निषेधात पोलीस ठाण्यावर हल्ला झाला, काही राष्ट्रीय स्मारकांवर रंग फेकून ती विद्रूपही करण्यात आली. पोलिसांवर पेट्रोल बॉम्ब

(पान १९ वर)

होतो. एन-९५ नावाच्या महागड्या मास्कनेही कोरोना व्हायरस गाळला जात नाही. तुषारांना मात्र जास्त प्रमाणात अटकाव होतो. डॉक्टरादी लोकांसाठी हे मास्क राखीव ठेवावे. ‘‘करोना’’च्या संशयित, तसेच प्रत्यक्ष संसर्ग झालेल्या रुग्णांनी साधा मास्क लावला पाहिजे; म्हणजे त्यांच्या खोकल्यातून बाहेर पडणारे तुषार जास्त पसरणार नाहीत. इतरांनी कोणताही मास्क लावायची सध्या गरज नाही. साथ सुरू झाली, तर साध्या मास्कचा उपयोग एवढाच आहे, की कोणी तुमच्यासमोर खोकल्यास त्याचे तुषार थेटपणे तुमच्या नाकात जाणार नाहीत. मास्क, रुमाल स्वच्छ धुतलेला हवा, धुतलेल्या हाताने मास्क लावावा. नंतर मास्कला, रुमालाला हात लावू नये. नाहीतर उलटा परिणाम होईल. रस्त्यातून चालताना, वाहन चालवताना मास्क घालून उपयोग नाही; कारण कोरोना बाधित रुग्णाचा दोन मीटरपेक्षा कमी अंतरावरून आणि १५ मिनिटांपेक्षा जास्त संपर्क आला असेल, तरच विषाणूची लागण होते.

थोडक्यात सांगायचे, तर करोना साथ रोखण्याचा सर्वात परिणामकारक मार्ग म्हणजे, सर्वांनी वर दिलेली काळजी घेणे, ‘‘करोना’’च्या रुग्णांनी व त्याच्या कुटुंबियांनी इतरांमध्ये दोन आठवडे न मिसळणे, संशयित रुग्णांनी टेस्ट निगेटिव्ह येईपर्यंत घरी थांबणे. काही कंपन्यांनी लस बनवली आहे; पण तिच्या चाचण्या होऊन ती बाजारात यायला अनेक महिने लागतील. लोकजागृती, वर दिलेली पावले, हीच लस! शाळा, सिनेमागृहे, सार्वजनिक कार्यक्रम बंद करणे इत्यादी उपाय योजायचे का नाही, हे करोनाची साथ कितपत पसरते आहे, यावर अवलंबून आहे.

करोना विषाणू मारणारे औषध उपलब्ध नाही. त्यासाठी संशोधन सुरू झाले आहे. औषध सापडले, तरी त्याच्या चाचण्या होऊन बाजारात यायला काही महिने तरी लागतील. पूर ओसरण्याची वाट बघावी लागते, तसे शरीर या विषाणूवर विजय मिळवण्याची वाट पाहावी लागते. तोपर्यंत विश्रांती, तापावर साध्या पॅसिटोमॉलच्या गोळ्या, खोकल्याची ढास कमी करणाऱ्या गोळ्या, गरज लागल्यास कृत्रिम श्वासाची व्यवस्था, असे उपाय आहेत. कोणी आयुर्वेदिक, होमिओपॅथिक औषधांचा किंवा इतर कोणत्याही उपचाराचा पुरस्कार करत असेल, तर त्याला कोणताही शास्त्रीय पाया नाही. हा पूर्णपणे नवीन आजार आहे, त्याचे विषाणू मारायला कोणाकडेही औषधे नाहीत हे नक्की. ‘‘व्हॉट्स-

अॅप’’वरील या बाबतची रिकामटेकडी चर्चा, सल्ले याकडे दुर्लक्ष करावे.

करोना साथीबाबत नेमकी माहिती, लोकांनी काय करायचे या बाबत नेमक्या स्पष्ट सूचना सरकारने सातत्याने प्रसार माध्यमांतून वारंवार लोकांपर्यंत पोहोचवायला हव्या. जे करोना तापाची साथ असलेल्या देशांतून, भागातून आले आहेत किंवा जे करोना ताप आलेल्या रुग्णाच्या संपर्कात आले आहेत, त्यांची तपासणी व त्यांचा पाठपुरावा; तसेच करोना रुग्णांनी घराबाहेर न पडण्याबाबत पाठपुरावा, हेही नेटाने चालू ठेवायला हवे. बहुधा भारतातही करोनाचा प्रसार फक्त परदेशातून येणाऱ्या मंडळींपुरता मर्यादित राहणार नाही. तेव्हा तर सार्वजनिक आरोग्यव्यवस्थेवर फारच मोठी जबाबदारी, कामाचा बोजा पडेल. या व्यवस्थेचे महत्त्व या निमित्ताने पुन्हा अधोरेखित होते आहे. एकंदरीत आरोग्य व्यवस्था, माध्यमे आणि नागरिक यांना एकमेकांच्या सहकार्याने करोना साथीविरुद्ध लढावे लागेल.

(महाराष्ट्र टाईम्स च्या सौजन्याने)

anant.phadke@gmail.com

(जगभर : पान १३ वरून)

टाकले गेले, पोलसांनी लाठीमारही केला.

त्याबरोबर राज्यकर्त्यांची संवेदनाहीनता. मेक्सिकोच्या अध्यक्षाच्या मते स्त्रियांवरील अत्याचार हा आधीच्या राजवटीच्या उदारमतवादी धोरणाचा परिणाम आहे, आणि मीडिया अतिरंजित वृत्ते देतो, आपली राजवट उलथण्याचा विरोधकांचा हा कट आहे- असला बादरायण संबंध लावणे म्हणजे आपल्या समाजातील स्त्रीद्वेषेपणाची मुरलेली कीड नाकारणे. आधीचे राज्यकर्ते होते काही वर्षे, स्त्रियांवरील अत्याचार ऐतिहासिक आहेत. मीडियामुळे या घटना प्रकाशात तरी येत आहेत, अन्यथा बळीचे नातेवाईक पोलिसांच्या अचल भिंतीपुढे हताश अंधारात रहातात. अशी विधाने करणाऱ्या राजवटीला प्रश्नच समजू शकत नाही तर उपाययोजना काय होणार? स्त्रियांचा असंतोष आज या थराला पोचला तो या वृत्तीमुळे याचीच राज्यकर्त्यांना जाण नाही. आपल्या-कडेही या दृष्टिकोनाचे अनेक क्षेत्रांत प्रतिध्वनी आहेत.

www.purandarearts.com

www.art-non-deco.com

artnondeco@yahoo.co.uk